CA 191

ԳՐԻ

Վ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ

ՈՒՍՈՒՄՆԱ-ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՍԵԿՏՈՐ

ԾՐԱԳԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

ՀԱՍՏԻՃԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ Академии Наук СССР

«...Ծրագրերի գիտական մարքսիստական մշակումը պետք է ապահովի սիստեմատիկ գիտելիք-ների ճիշտ սահմանված շրջանը»:
ՀԿԿ (բ) ԿԿ 1931թ. սեպտ. 5-ի վորոշումից:

ՀԿԿ (բ) ԿԿ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5-Ի ՎՈՐՈՇՄԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ
ՊԱՅՔԱՐԵՆՔ ՄԱՐՔՍ-ԼԵՆԻՆՅԱՆ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏՀՐԱՏ
„ՍԱԽԾԻԴԳԱՄԻ"
ԹԻՖԼԻՍ - 1932

372
Ծ.89

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ Академии Наук СССР
0120-10
372
Ծ-83

Բացատրական

Ծրագրում տրված պոլիտեխնիկական աշխատանքը դպրոցում դաստիարակչական և կրթական հսկայական միջոց է:

„Մանկան անմիտ աշխատանքը նրա ըմբռնողությունը դարձնում է անմիտ" (Մարքս): Մանկավարժը երեխաներին աշխատանք հանձնելով, պետք է աչքի առաջ ունենա, որ նպատակները երեխաներին միշտ և հասկանալի լինեն, որ աշխատանքը երեխաներին թե՛ կտա հետաքրքրական արդյունք (պրոդուկտ) և որոշ թե՛ անմիջական շարժումներ:

Աշխատանքը պետք է լինի միացված և նպաստի գիտությունների հիմունքների ուսուցմանը, լայնացմանը և ամրապնդմանը գործնականում: „Ուսուցման միացումը արդյունաբերական աշխատանքին անհրաժեշտ է այնպիսի հիման վրա առաջ տանել, որ աշակերտների ամբողջ հասարակական-արդյունաբերական աշխատանքը ենթարկվի դպրոցի կրթական-դաստիարակչական նպատակներին" (Համկոմկուսի (բ) Կ.Կ.-ի 5/IX որոշումից „Տարրական և միջնակարգ դպրոցի մասին"):

Ինչպես որ գրագիտություն սովորեցնելիս վաղուց արդեն դեն են գցել երեխաներին անիմաստ բառեր սովորեցնելը և նրանց գրագիտություն են սովորեցնում իմաստալից բառերով, այդպես էլ երեխաներին աշխատանք սովորեցնելիս, պետք է աշխատանքը դնել իբրև նպատակահարմար գործունեություն: Հարկավոր է երեխաներին այս կամ այն աշխատանքային գործողությունը (օպերացիան) սովորեցնել, նրանց կարողությունը մարզելիս և դրա հետ միասին օգտակար իրերով:

Դպրոցի առաջ խնդիր է դրված՝ դաստիարակել կոլեկտիվիստներ: Երեխաների աշխատանքի համար պետք է ընտրել այնպիսի իրեր, որոնք երեխաների կողմից կը պահպանվեն ինչպես

11 MAR 2013
50.344

անհատորեն. Նույնպես և կոլեկտիվ կերպով վոչ անձնապես իրենց (ջերմաների) համար, այլ խմբի համար, դպրոցի կարիքների համար:

Պոլիտեխնիկական աշխատանքը – կոմունիստական դաստիարակության էլեմենտներն է:

Աշխատանքի այսպիսի ըմբռնումը և կազմակերպումն աչքի առաջ ունի վոչ նեղ – արհեստավորական աշխատանքային ունակություններ, այլ մտածված, գիտությունների ամուր հիմունքների վրա դրված, նպատակահարմար, պլանային և կոլեկտիվ աշխատանք, թեորիայի և գործնականի միասնության վրա:

Այսպես նրանք սովորում են կոլեկտիվ աշխատանքի ունակություններ և աշխատանքի ժամանակ իրենց զգում են կոլեկտիվի անդամներ:

Ֆաբրիկային ծանոթանալիս ջերմաների համար հեշտ կլինի հասկանալ ֆաբրիկայի կոլեկտիվ աշխատանքը և ֆաբրիկան իբրև կոլեկտիվիզմի ոգում: Աշխատանքի ծրագրի կատարման ընթացքում մեծ ուշադրություն պիտի դարձնել ջերմաների մեջ ունակություններ և ստեղծագործական ընդունակություններ մշակելու վրա, նույնպես և զարգացնել հետաքրքրություն դեպի արվեստը և ամեն կերպ նպաստել մանկական գյուտարարությանը:

Աշխատանքն ուսումնասիրելիս ջերմաները պետք է գիտակցեն այն պրոցեսը, վոր ձեռքի աշխատանքն աստիճանաբար զարգանում է և փոխվում է բարդ մեխանիկական աշխատանքի: Աշխատանքի դասատուն պետք է հատուկ միջոցներ ձեռք առնե, վորպեսզի ջերմայի ուշադրությունն դարձնի աշխատանքի եվոլյուցիայի վրա, ձեռքի աշխատանքից դեպի բարդ-մեքենային արտադրությանը: Մանկան ուշադրությունը պետք է դարձնել մեքենային աշխատանքի առավելության և այն մեծ նվաճումների ու լայն հեռանկարների վրա տեխնիկայի զարգացման բնագավառում, վոր կապված է մեր սոցիալիստական շինարարության սիստեմի հետ:

Արտադրական աշխատանքի առանձին տարրերը ցույց տալու նպատակով ծրագիրը բաժանվում է չորս սյունյակի (ռուբրիկայի). – գործիքներ և տեխնոլոգիա, [illegible]ներ, մշակման ձեռնարկը և

ՀՍՍՌ-Арм ССР
58386-67

մեթոդական ցուցմունքներ: Ծրագրում տված տեխնոլոգիական նյութերը պետք է ճշտորեն ուսումնասիրվեն:

Աշխատանքի մեջ մուծված են հետևյալ տեսակները. – թղթի ու ստվարաթղթի (կարտոնի) փայտի, թիթեղի, երկաթալարի աշխատանք, մանվածային և մի քանի գյուղատնտեսական աշխատանքներ ու ամենապարզ էլեկտրոմոնտաժային ունակություններ: Աշխատանքի առանձին ծրագրերը որիենտիվ բնույթ են կրում:

Աշխատանքի գյուղատնտեսական մասը պետք է կապված լինի այդ ճյուղի սեզոնականության հետ, վորպեսզի ջերմաները հնարավորություն ունենան անմիջականորեն դիտել և մասնակցություն ունենալ գյուղատնտեսական աշխատանքի պրոցեսին:

Անհրաժեշտ է, վոր դպրոցն ունենա իր սեփական մշակույթի հողամասը, վորպեսզի դպրոցը կարողանա փորձեր ու դիտողություններ կատարել ինչպես գյուղատնտեսական ճյուղում, նույնպես և բնագիտության բնագավառում:

Աշխատանքի դասատուն (հատուկ մասնագետ լինի դա, թե խմբակավար) աշխատանքի դասավանդությունը, վորտեղ այդ բանը բնական է ու անհրաժեշտ, պետք է կապակցե վորոշ ուսումնական դիսցիպլինների հետ: Օրինակ. փոքրիկ դարակ պատրաստելիս չի կարելի չխոսել այն բույսի մասին, վորից պատրաստված է փայտեղեն նյութը. չի կարելի չօգտագործել այն գիտելիքներն ունակությունները, վոր աշակերտները ձեռք են բերել մաթեմատիկայից (հաշվելը, չափելը և այլն): Կարելի է մի շարք օրինակներ բերել, վորոնք ցույց են տալիս աշխատանքի կապը պլանային դիսցիպլինների հետ: Խնդիրն այն է, թե ինչպես պիտի մոտենալ այդ խնդրի լուծմանը: Պետք է հիշել, վոր յուրաքանչյուր դիսցիպլին ունի իր սիստեմը, նպատակը և մեթոդները, վոր և պետք է պահվի:

Ներկա ծրագիրը մշակելիս անհրաժեշտ է օգտագործել բոլոր նոր մեթոդները, վորոնք ինչպես բարելավում են աշխատանքի վորակը, այնպես էլ դաստիարակչական ազդեցություն են գործում և ամրապնդում գիտակցական աշխատանքային դիսցիպլինան: Այստեղից պարզ է, վոր

աշխատանքի սոցիալիստական մեթոդները — սոց - մրցակցությունը, հարվածայնությունը և բուքսիրը լայնորեն պիտի օգտագործվեն: Դասատվության հիմնական մեթոդ պետք է ընդունվի լաբորատոր - հետազոտական մեթոդը:

Աշխատանքը զանազան նյութերի վրա, խմբակում պետք է կազմակերպվի հետևյալ ձևով — երեխաները բաժանվում են օղակների (բրիգադաների), կազմակերպվում է կոլեկտիվ մշակում, կիրառելով աշխատանքի բաժանման մեթոդը. կարող է պատահել, որ մի բրիգադը աշխատի մի նյութի վրա, մյուսը ուրիշ նյութի, բայց աշխատանքի փոխանակություն է կատարվում այնպես, որ վերջին հաշվով յուրաքանչյուր բրիգադն անցնի աշխատանքի բոլոր փուլերը:

Որակի լավացման պայքարում առաջին նշանակություն ունի սենյակի սարքավորումը, նյութի ռացիոնալ բաժանումը և պահպանումը:

Աշխատանքի սենյակը պետք է ունենա անկյուններ՝ կավի, մետաղի, փայտի և այլն:

Յուրաքանչյուր անկյունի գործիքը պետք է պահվի խիստ սիստեմատիկ կարգով:

Գործիքները պետք է լինեն մանկավարժական սկզբունքով, երեխաների հասակին համապատասխան: Գործիքների պահպանման տեղերում անհրաժեշտ է ունենալ գործիքների ստվերանկարները (սիլուետները), անունները վրան նշանակված:

Աշխատանքի սենյակի շենքը պետք է բավականաչափ ընդարձակ, լուսավոր, չոր և տաք լինի, որտեղ կարողանան աշխատել ոչ պակաս քան 20 աշակերտ: Այս չի նշանակում, թե ավելի վատ պայմաններում աշխատանքը չպետք է սկսել: Բոլոր պայմաններն ու հնարավորությունները պետք է օգտագործվեն աշխատանքի էլեմենտները դպրոց մտցնելու համար:

Աշխատանքները (իրերը) պահպանելու համար անհրաժեշտ է հենց այդտեղ ունենալ դարակներ կամ պահարաններ: Աշխատանքի սենյակը պետք է լինի միմիայն աշխատանքի սենյակ և վերջում հնա-

րավոր է, չգործածվի միաժամանակ ուրիշ պետքերի համար, գործիքները կորչելուց և փչանալուց խուսափելու նպատակով:

Աշխատանքի սենյակը պետք է իր շենքում ունենա ջրմուղի ծորակ (կրան), կամ ծայրահեղ դեպքում — լվացարան. այդտեղ էլ պետք է ունենալ բավականաչափ լաթեր (կավով աշխատելիս), գոգնոցներ, սապոն և սրբիչ, որպեսզի հենց դրանով էլ երեխաներին սովորեցնենք մաքրության: Աշխատանքի սենյակում նույնպես հարկավոր է ունենալ ձեռքի խոզանակներ, դազգահներից ու սեղաններից աղբը սրբելու համար, փոքրիկ թիակներ, ավելներ և աղբի արկղ:

Աշխատանքը կատարելու ձեռնարկների վրա մենք այստեղ կանգ չենք առնի, որովհետև դրանք տրված են ծրագրում: Խոսենք միայն աշխատանքի հաշվառման մասին: Յուրաքանչյուր աշխատանք, որքան էլ դա լինի հասարակ, հարկավոր է անպայման հաշվի առնել: Հաշվառումը կատարվում է նկարելու կամ գծագրելու միջոցով — որտեղ նշանակվում է նյութը, գործիքը ժամանակը, նպատակը (ինչի համար է պատրաստվել) և մոտավոր արժեքը: Այստեղ տալիս ենք օրինակելի հաշվառքի քարտի ձևը:

Ինչ է շինվում	Ինչ նյութից	Ինչ գործիքով	Ինչի համար է շինել	Մոտավոր ինքնարժեքը	Ե՞րբ է սկսել	Ե՞րբ է վերջացրել
Փոքրիկ ցից պիտակով (լարիկ)	սոճու	սղոց, ռանդա, անկյունաչափ (угольник) մուրճ.	դպրոցի բանջարանոցի համար:	15 կոպ.	20/X	10/XI

Ներկա ծրագիրն աշխատանքի դասատուից պահանջում է բավականաչափ տեսական և գործնական պատրաստություն:

I ԽՄԲ

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Մկրատ, դանակ, վրձին, բիզ, ասեղներ, փայտե մուրճ: Թղթի հիմնական տեսակների ծանոթություն.— թուղթ՝ գրչակալ, ալբոմի, փայլուն, փաթաթելու, ծխախոտի թուղթ, բարակ ստվարաթուղթ: Սոսնձաթաթին և դրելը: Քանոն և անկյունակալ: Հատկությունները.— պինդ, կոշտ, փափուկ, հեշտ վառվող, խոնավություն, փայլուն, անփայլ, գունավոր, խայտաբղետ, նարնջի, սպիտակ, պինդ և փափուկ թղթեր: Խոնավությունից թղթի, ստվարաթղթի ուռչելը և անհամաչափ կորացման ազդեցությունը — կծկվելը: Թղթի պատռվելու հատկությունը, ծռված և այլն:	Ապլիկացիաներ, պատկերներ, դրոշակներ, ծրարիկներ սերմերի համար: Ուղղանկյուն և քառակուսի տուփիկներ: Ամանի, ճեր-նկարչական լոտո: Ամերիկյան խաղալիքներ — թռչող աղավնի, թռչող ոչ, պարաշյուտ, ջաղացիկ: Մկրատով աշխատել ցույց տված կարգով: Թուղթը ծալել ուղիղ ուղղությամբ: Թուղթը կտրել ինքնուրույնաբար, հարթ: Թուղթը կտրել դանակով քանոնի օգնությամբ ծալքի ուղղության համաձայն և թուղթը պատռելը: Քառակուսու ծալելը կանոնավոր մասերի, ուղղանկյունը՝ նույնպես կանոնավոր մասերի: Ուղղանկյունու գծումը 6 մասերի: Թղթեր կպցնելու եղանակները:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱՐՐԱԿԱՆ

Փոքրիկ թիակներ, թիեր, փոցխեր, բերիչ, ջրցաններ, դույլեր, հյուսակալ (КАДКА), ջնջոց, պարզարան կամ ցանցատակ: Ավազ, ջուր: Հողի բաղադրությունը.— կավ, ավազ, սև հող: Հողի հատկությունը — ծանրություն, կպչուն, փխրուն, ամուր, թույլ և փուխր: Հողի մեջ խոնավություն պահպանելու անհրաժեշ-	Հողի մշակումը ցանքի համար: Բույսերի խնամքը: Հողի մաքրումը (սևլորդ արմատներից), բրելը, փխրեցնելը և ջրելը: Սերմեր անցկացնելը արկղների մեջ: Սերմեր հավաքելը և ամենատարրական փոփոխություններ նրանց աճման մասին: Նավից ծեփել պտուղների և արմատապտուղների ցեխերը: Աշխատել թիակներով, փոցխերով, բրիչով և ջնջոցով:

ԲԱԺ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
Էքսկուրսիա դեպի կարտոնի ֆաբրիկա կամ կազմարարարան, դիտելու համար մեքենային մշակման այն պրոցեսները, որ ձեռնարկները կատարում էին ձեռքով:	Աշխատանքն սկսել հասարակ և ծանոթ նյութերից, թղթով, աստիճանաբար անցնելով խավաքոտի տեսակներին: Ուշադրություն դարձնել, որ բոլոր աշխատանքները կատարվեն երկու ձեռքով կոկիկ ձևով և օգտագործվեն համապատասխան գործիքներ: Ձևերի ու ֆիգուրների բաժանումը և համաչափ կառուցումը պիտի լինեն ինքնուրույն և վրա ղեկավարությամբ: Պատրաստվող առարկաները պետք է ունենան մշակված նյութի արտահայտությամբ ընդ դասավորությունների և ունենան նրանց (ձեռքերի) դիտողականության արտահայտումը, խրախուսելով դեպքում մանկական ստեղծագործությունը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ.

Բույսի ձևերի անջատական աշխատանքից ցանելու և բույսերի խնամքից դիտել այնպիսի աշխատանքներ, որտեղ մեքենաներ են գործադրվում: (տրակտոր սերմացան և այլն):	Անկելն սկսել միամյա բույսերի (որոնք կարճ վեգետացիայի շրջան ունեն) խոլորձներից. Վորոնցովի ձեռքերը կարողանան բույսի կյանքի ամբողջ պրոցեսը դիտել: Ըստ հնարավորության փորձել (բազմամյա դարձնել) բույսերի զարգացման պայմանները և անպայման դիտողություններ կատարել այդ պայմանների վերաբերմամբ:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ԵՎ ՄԵԽԱՆԻԶՄ-ՆԵՐ ԾԱՆՈԹԱՑՈՒՄ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
կությունը․ Խոսքի ձգակությամբ և զրի- ու նպատակայնությունը դրա համար։ Խոսքի ձևակման անհրաժեշտությունը վեգետացիայի ժամանակաշրջանում։	

ՓՈՅՏԻ ԱՄ

Դանակ, մուրճ, ղաղափ (բուրղու), ճանկրը, վրձին, սղոց (սղոցակի), անկյունակալ, քանոն, աքցան։ Դանակի մասերը․ — բերան, կոթ։ Մուրճի մասերը․ — կոթ և գլուխ։ Ներկա- ...ողը, նրա մասերը կազմու- [illegible]․ ուղղություն դարձնել ղաղափի [illegible] վրա։

Ծանոթացնել աքցանը գործածելու կանոնները։ Գերան, փայտ..., ձող (РЕЙКА), [illegible] (ДРАНКА), ճախ (ХВОРОСТ)։ [illegible] ճակելու և կտրվելու հատկությունը։ Խոսքի [illegible] (վոսպ)։ Չոր ու թաց փայտ։ Հանրային փե- ...ակի մեխեր և զրահներ։

Դրոշակների համար կոթեր։ Թռչնիկների կոթեր․ ճյուղեր մարգերի համար․ պարզեցվի ամենապարզ [illegible] նյութից։ Ամենապարզ [illegible]։ Բնական անիվ։ Ջրաղաց [illegible] — ([illegible], ջաղացիկ)։

Նույն գործածությամբ [illegible] ձևերը ճակել [illegible]․ [illegible] և ող- [illegible] ղաղափով։ Նկարել դիկը (ֆաները) ամենապարզ կերպով [illegible] ([illegible]) [illegible] և [illegible]։ Գոր- ծածել [illegible], քանոնը և [illegible] աքցանով մեխեր հանելու ձևերը։ Ներկել ջրային ներկերով։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԽԱՄԱՆՔ

Լաբորատոր-ինստրուկտորական [illegible] դիտողություն կատարել [illegible] փայտը վրա- [illegible] կամ առանց ջրի պարզելով ջրերի նշանակությունը [illegible] ժամանակ և նշել նրանց պնդությունը համեմատած նրանց [illegible] բնափայտի, ուղղություն դարձնելով ջրի [illegible] և նրա մեջ [illegible] վրա։

Ծանոթացնել փայտամշակման գործարանը, ցույց տալով արտադրության առանձնահատկությունները։

Բնափայտի նյութը պետք է [illegible] փոքրիկ փեռակի, [illegible] պետք է լինի [illegible] համապատասխան։ Այդ- բնական [illegible] մեխերով միացնելու ա- [illegible] միայն կատարել, [illegible] դանակով, ղաղափով և [illegible]։

Նախորդ հանձնարարվում է նկարել առարկաները նշանակելով չափերությունն ու լայնությունը։

ՓՈՐՁԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Ասեղ, մկրատ, մատնոց, նկարագրել ասեղը-անցք և ծայր: Կտորտանք, կարի թել: Խիտ և նոսր գործված կտորեղեն - բրդի, բամբակի և մետաքսի: Թելեր՝ պինդ, թույլ, հաստ, բարակ:	ԿՏՈՐԵՂԵՆԻ Տոպրակներ - նախածաղկի, անավարտ աշխատանքների և տանից բերած գործիքների համար: Կտորեղենի կտրելը մկրատով: Կտրելը յերկայնությամբ և լայնքով: Նոսր և խիտ կար: Ձանգակ և կոճկարան կարել:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՁԵՎԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ Եքսկուրսիա սպիտակեղենի կարի գործարան:	Տարրական գաղափար առողջապահության մասին: Սովորեցնել աշխատանքները և գործիքները պահել ջոկ-ջոկ որոշված տեղերում: Անհրաժեշտ է, որ նախանշված աշխատանքները կարող է յուրաքանչյուր աշակերտ (իր, կամ դպրոցի նյութով):

ԱԽՄ

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ-ՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ
Նույն գործիքները, ինչպես առաջին խմբակում՝ ավելացնելով սանտիմետր և կարկին: Աշխատանքի մեջ գործածվող թղթի և ստվարաթղթի տեսակները: Ստվարաթղթի պատրաստման տեխնիկան: Սարքավան փորձություններ կամ թե ինչ նյութից են պատրաստվում թուղթը և ստվարաթուղթը: Ստվարաթղթի և թղթի հատկությունը նույնն է: Թղթի կտրող մեքենայի ազդեցությունը թերթիկային նյութերի ձևափոխության վրա: Խոնավության ազդեցությունը գրելու թղթի վրա: Թղթի ձգվելությունը գրելու ժամանակ: Նյութեր, որոնք գործածվում են շրեշ պատրաստելու համար (այսինքն մարիկ ցեխով):	ԹՂԹԻ ԵՎ ՍՏՎԱՐԱ Ոստրակ, բլոկնոտ, փուփ (գրչաման), աղյուսակ-օրացույց: Ծրարներ՝ հենարան-ներով և առանց հենարանների: Պարզ գործիքների, երկրաչափական մարմինների ակնարկներ (գունդ, մկրատ, բոց և այլն) և փայլուն թղթից ապրանք ջրի վրա, անպայման նշանակելով առարկաների անունները: Խաղալիք առարկաներ ստվարաթղթից՝ դարձվածքային գործածության և էքսկուրսիայի ժամանակ արտադրության փեղում գտնված առարկաներ (վանդակներ, նավակներ, բաժակներ և այլն): Մեխանիկական ենթադրական խաղալիքներ՝ ժամացույցներ և թելով կտրվողներ: Մասշտաբային(?) գծագրություն: Նկարել պատկերը և ուղղանկյուն: Ստվարաթղթի կտրելը, ստվարաթուղթը կտրել ծալելու համար՝ ծալելը կտրատելով և առանց կտրելու: Շրջանակը կարել կարել: Ոստրակ շինել ձևավոր ոճությամբ: Ստվարաթղթի կանոնական կերպարանքը (անկյունավոր, խաչաձև): Պարզագույն վորոշել ժամանակը եթե շինած ժամացույցով, և ակադեմներով կանոնական անկյուն-ներ շինել: Դիրքերի կոմպասը վորոշում են ժամացույցի թեկնածուով (կրծքերմետրով):

ԲԱԿ

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
ԹՂԹԵ ԱՇԽԱՏԱՆՔ Էքսկուրսիա կազմարարական արհեստանոց (մեխանիկական) ցույց տալու մեքենային արտադրության առավելությունը ձեռքի աշխատանքի նկատմամբ:	Աշխատանքն սկսել էժանագին նյութերից, անցնելով լավագույն տեսակներին: Ձգտել, որ բոլոր աշխատանքները կատարվեն ճիշտ և կանոնավոր, օգտվելով մասնագիտական գործիքներով: Պատրաստվող առարկաները պետք է արտացոլեն մշակված նյութի ընդ դիտողականը և արտահայտեն նրա գիտողականությունը, խրախուսելով դեպի այդ դեպքում մանկան ստեղծագործությունը:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԻՊ

Նույն բաները, ինչ վոր առաջին խմբակում, ավելանում է միայն խառնելը: Գաղափար հողի կազմության մասին (գործնական ձևով): Ավազ, կավ և բուսահող: Բուսահողի, կավի և ավազի ֆիզիկական հատկությունները:

Որոշակի նշաններով կարողանալ տարբերել գյուղատնտեսական բույսերը (ցեղիպտացորեն, լոբի, կաղամբ, պամիդոր) և տվյալ տեղի տեխնիկական մշակույթները: Ամեն տեսակի բնութագրումն առանձին: Նրանց աճեցողության ժամանակամիջոցը: Ծանոթություն նրանց ծաղիկներին: Ծաղկի գլխավոր մասերը (պսակ, բաժակ): Բույսի գլխավոր մասերը (արմատ, ցողուն և տերևներ): Ցեղիպտացորենի և լոբու համեմատումը: Տվյալ շրջանի տեխնիկական մշակույթների նշանակությունը և օգտագործումը: Ինչ մեքենաներ են օգտագործված տվյալ գյուղատնտեսության մեջ:

ՓԱՅՏ

Նույնը, ինչ վոր առաջին խմբակում: Նաև — դաջգյանի, ռանդա, սղոց, դուր (արմնավոր), տոռվին, խարտոց, բութ մուրճ, դաջգյանի մասերը: Ռանդի, դաջգյանի, սղոցի, դուրի տարրերը: Տորվինի և խարտոցի տարբերությունը: Ծերբերի (փոսիկների) տեսակները (մանրախոշոր) և նրանց նշանակությունը: Փայտի կտրվածքները. երկայնքի և լայնքի (ուղեկոծ — ТОРЕЦ). տարեկան օղակները: Ըստ լայնքի

Պատրաստած նյութերից շինել — արկղներ՝ ածխատունկերի և գրադարանի կարկերի համար: Դասարանի աղբի արկղ, տաբուրետներ, փոքրիկ նստարաններ, սեղանիկներ, պատգարակներ և բահի կոթեր: Նաստրակ մոդելներ — փայտե կամրջիկ, տնակ, ջաղաց, գիռոր՝ լծակով:

Սովորեցնել տարբերել սղոցի աշխատանքը լայնքին և երկայնքին: Դուրով խորություններ կտրելը: Բութ մուրճի օգտագործումը: Մեխած արինների հանելը և համատեղելը (մուրճի և աքցանի միջոցով կոր-

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԲԱՑԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Էքսկուրսիա՝ մեքենայով կատարված բերքահավաքին ծանոթանալու նպատակով: Էքսկուրսիա տեխնիկական մշակույթների պլանտացիաները:

Ցեղիպտացորենի և լոբու համեմատը կատարվում է ավելի ցուցադրական ձևով, վորովհետև յերեխաների հասակը թույլ չի տալիս այդ աշխատանքը կիրառել:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Էքսկուրսիա աղյուսագործարան՝ մեքենաներով նյութեր պատրաստելուն ծանոթանալու նպատակով:

Պետք է մշակեն փափուկ տեսակի փայտ, և այնել պետք է տրվի պատրաստի ձևով (ռանդած և համապատասխան չափերի):

Աշխատանքներն կատարվում են գլխավորապես մուրճով և աքցանով, ինչ վերաբերում է ռանդին և սղոցին, դրանք օգտագործվում են պատրաստած առարկայի հարդարելուն: Դուրը և գայլիկոնը (КОЛВОРОТ) գործածվում են ծայրահեղ անհրաժեշտ դեպքերում.

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ-ՆԵՐ ՏԵՍՆԵԼՈՒԹՅԱՆ	ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ
և գերկայնքի կորելիս դիմադրու-թյան տարբերությունը, գործիքով մշակելու ժամանակ: «Ջրերի» խաղալիք-կապչնե-լու լերկայնությունը: Ուժերկ ծառ պատկանող ցեղակների տարբերությունը – սոճի, կաղնի, լորի, հաճարի:	ծանոթությունը): Առանձին և ջրային ներկե-րի բաց անելը: Ապակեթղթի կիրառման ձեռնարկը կլոր առարկաներ շինելու ժամանակ: Կարողանալ պտտվող առարկան սեղմել դազգյահի մեջ (գերկայնքի պտու-տակ, կողքի պտուտակ և բանկա): Կարողանալ ռանդել փոքրիկ մակերևույթներ:

ԿՏՈՐԵՂԵՆ

Ասեղ, մատնոց, մկրատ, ամ-փիսեր, կեռիկներ, (крючки) մի-լեր, գնդասեղներ, հարթուկ: Գործ-վածք – խիտ, նոսր, բրդի, բամբա-կի, մետաքսի: Թելեր – պինդ, թույլ հաստ, բարակ, կանեփի թել, կե-ղևաթել (мочало): Տարբեր գործ-վածքների նշանակությունը – սպի-տակեղենի համար, տակի և վրա-յի. ձմեռվա և ամառվա հագուստ-ների համար:	Թիթեռի համար կտորներ, թաշկինակ, սրբիչ, վարագույր, գոգնոց: Կարողանալ կարել ասեղով ետ ու առաջ: Կոճակներ կարել (կպցնել):

ԿԱՎԵ ԱՇԽ.

Փոքրիկ փայտե թիակներ, ար-կղներ, լաթեր, ասպառ-տախ-տակներ (подкладные доски), ձեփածոր չոփիկ (стек) դույլ կամ կրապարակա. դանակ. կիթր.	Ամենապարզ ձևով, պտուղների ձևեր, մանեկեններ (փոքրիկ): Մակետներ – դիրքերի (окоп), խրամատների, բլինդաժների, փրան-չևերի: Կավի շինությունների մոդելների կարմիր շինվածքներ: Կարողանալ մատներով

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ Академии Наук СССР

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Էքսկուրսիա սպիտակեղենի և փոքրիկ մեխանիկական արհեստանոցները, ցույց տալու համար մեքենայացված աշխա-տանքի առավելությունը:	Սյուժետային բոլոր աշխատանքները պետք է լինեն ամենապարզական և օգ-տակար բնույթի: Աշխատանքները պատ-րաստվում են տանից բերած նյութերով (գերե դպրոցը չունի նյութեր): Բոլոր նոր աշխատանքները պահվում են մինչև տարվա վերջը, հաշվելով իբրև սեփականություն նյութի տիրոջ:

Տ8386-67

ՏԱՆՔՆԵՐ

Էքսկուրսիա բրուտային ար-տադրություն, ծանոթանալու հա-մար դազգյահներին և թրծե-լուն: Էքսկուրսիա նաև աղյուսի գոր-ծարան, աղյուսի մասսայական	Ձեփի համար վերցվում է պատրաստի կավ (մաքուր առանց խառնուրդի). պա-հեստի կավը պետք պահվի կիսատակառ-ների մեջ, խոնավ ջրով: Մորթեղի կավե շինվածքները որ թափեն, պետք է նրանց աս-տիճանաբար չորացնել նկուղային կամ

ՀՍՍՌ ՊԵՏ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ ГОС. БИБЛИОТЕКА ZUUՌ-Арм ССР им. А. Мясникяна Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԾԱՆՈԹՈՒՄՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ-ՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Կավի զանազան տեսակները (կարմիր, դեղին, սպիտակ, գորշ և այլն): Պարարտ և սըրտու կավ: Կավի հատկությունները (ջրի համար անթափանցելի) նրա կպչունությունը: Կավի պատրաստումը ձեփի համար: Կավը հողի մեջ. գաճ և նրա հատկությունները:	Ձեփել զանազան ֆիգուրներ: Կարողանալ օգտվել ձեփավոր ձողիկով, կարողանալ կավը խոնավ պահել և չորացնել: Կարողանալ պատրաստել գաճի պարզ ձևեր, գաճից պտուղներ ու բանջարներ ձուլելու (թափելու) համար: Կարողանալ դրանց ներկել բնական գույնով:

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԻԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
պատրաստությունը և թրծելը դիտելու համար:	տեղերում, վրան լաթեր ծածկելով: Գաճի ձուլվածքներ պատրաստելիս, հարկավոր է ձևերն այնպես շինել, վոր ձուլվող առարկան դուրս հանվի հեշտությամբ, ապա, վորի համար ձևերին (ֆորմեր) նավթ կամ յուղ են քսում:

III ԽՄ

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Նույնը, ինչվոր I և II խմբակներում, ավելացնելով–ղերիեբել, հրկնակի ռանդա, դուր, լոբզիկ, պտուտակահան (ОТВЕРТКА) Մաքխափ (ДРЕЛЬ), անկյունագիծ (НАУГОЛЬНИК) կարկին, կավար, պարկաչ, Դիկր, Ձեփափայտ, փափուկ և պինդ տեսակի գերանիկներ, Մեխեր, շուրուպներ, բայլեր) Փայտի պատրաստումը. փայտեղենի պատրաստությունը (աղոսում). Ընդհանուր գաղափար փայտեղենի պահպանման մասին: Նյութի չափի վորոշումն ըստ հաստության և յերկարության: Դիկտի պատրաստումը: Ձեփափայտի պատրաստությունը և կիրառումը: Սոսինձի պատրաստումը. ինչ հումքից է պատրաստվում, ինչպես պետք է յեփել աշխատանքի համար (ջրով ու վաննա): Ընդհանուր ծանոթություն փայտի կազմության մասին (տարեկան շերտերը, վոստերը, նրանց ազդեցությունը շերտերի դասավորման վրա): Փայտի բնական չորացումը. ծռվելը ուռչելը: Կոպիտ և փափուկ տեսակներ.– կաղնի, հաճարենի (ГРАБ) յեղևնի, սոճի: Ծանոթություն առողջապահական արդյունաբերության հետ և տարրական ծանոթություն ս[...] մեքենաների	ՓԱՅՏԻ Հասարակ տախտակներ, վրան ձեփ անելու համար: Հասարակ պլանշետներ մեխերով մակաների համար: Կախիչներ և պիտակներ գյուղատնտեսական պերճերի համար: Հասարակ (ամենապարզ) դարակներ շուրուպներով և մեխերով: Նրանց ֆիգուրային կրոնշտեյներ: Մոդելներ-հավաքներ, այլև կերպարվեստի պահեստի և յերեխաների ուժերին մատչելի գյուղատնտեսական գործիքների: Ջրգանակի ամենապարզ ձևեր–լոբզիկով: Փոքր լայն ու մեծ տախտակների աղոսումն լայնքով ու յերկայնքով: Տախտակների միացումը բարակ տախտակի միջոցով շուրուպներով և մեխերով. փափուկ տեսակի փայտի փոքր մակերևույթներ ռանդելը ղերիեբելով և ռանդայով: Գաղափար տալ լեզվակի ուղղության մասին ռանդայի մեջ (ռանդայի մեջ տեղավորելու մասին): Պինդ և փափուկ տեսակի կլոր փայտերի ռանդելը: Կտրելը և աղոսելը: Մանր չափերի դիկտեր: Աշխատանք լոբզիկով, մաքխափով (ДРЕЛЬ), չիրկուլի գործածություն: Հյուսնական հա–

ԲԱԿ

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ Քանի իրեր պատրաստելուց հարկավոր է լաբորատոր-հետազոտական մեթոդով (գերանիկների վրա) աշխատել վորոշել փափուկ և պինդ տեսակները, նույնպես և խոնավության ազդեցության աստիճանը փայտի կանոնավոր տեսակների ուռչելու վրա: Էքսկուրսիա ֆաների գործարան, կամ փայտամշակման արհեստանոց, ծանոթանալու նպատակով փայտի մշակման մեքենաներով:	Գործիքն անհրաժեշտորեն պետք լինի հասակին համապատասխան աշխատանքները, վոր մեծ ըստ ծավալի և վոր բարդ ըստ կազմվածքի: Ուշքի առաջ ունենալով յերեխաների թույլ ուժերը, յերկար ժամանակով ռանդել ու աղոսել չտալ: Աշխատանքը տանել ուտիլիտար բնույթով, բայց լաբորատոր աշխատանքի առանձին մոմենտներից: Լոբզիկով աշխատանքը պետք է ունենա հասարակ օժանդակի աշխատանքի բնույթ ժաժուրային աշխատանք չի թույլատրվում: Լաբորատոր դիտողությունները և հետազոտությունները պետք է մտցնել տետրակների մեջ:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
հետ (կլոր սղոց քառակուսային (РАМОЧНАЯ):	Մասների հղկող թղթերի (ШКУРКА) գործածություն: Բայցով (БАЙЦОМ) ներկելը: Մանրատամ սղոցի շինվածքը (վերևսի այս կամ այն կողմը դարձնելը):

ՄԵՏԱՂԱԼԱՐԻ ՅԵՎ ԹԻ

Մկրատ, ձգկոցներ (ОПРАВКИ), ծակահատներ (ПРОБОЙНИКИ) փոքրիկ մուրճեր մամլակ (ТИСКИ), փոքրիկ թոխմախ, (փայտի մուրճ) լարահատ (КУСЫЧКИ), տափակաբերան, կլոր-բերան, լարուղղիչ, պրիմուս, զոդոց, (ПАЯЛЬНИК), յերկաթահատ դուր (ЗУБИЛО): Անկյունակալ, քանոն, կարկին, գծիչ (ЧЕРТИЛКА). սպիտակ թիթեղ (բարակ) յերկաթի և պղնձի յերկաթալար 0,5 մինչև 2 սանտիմետր տրամագծով: Թիթեղի և յերկաթալարի հատկությունները (ճկունություն, դյուրաբեկություն, գույները, տեսակները): Մետաղ փափուկ և կոշտ (այրված և չայրված): Յերկաթալարի արտադրությունը (կարճական ձևով): Բացատրել թիթեղի մակերևույթի փայլունության պատճառը (անագե աման) անագ (զոդումը) թթվուտ (զոդաջուր - զոդելու ջուր). Նաշադիր, տինոլ. կարողանալ տարբերել սև և սպիտակ թիթեղները: Կարողանալ տարբերել յերկաթի և պղնձի լարերը: Յերկաթե և	Փոքրիկ օղակներ. շղթաներ կոթակի օղակներ, յերկաթե կապեր (СКОБОЧКИ) կանայական նկարների համար: Կանայական շերեփարիկներ (СОВОЧКИ). փոքրիկ վաննաներ. բահիկների մոդելներ (մանկապարտեզի և մինչդպրոցականների համար): Յերկաթալարի կտրելը լարահատներով և լարուղղիչներով: Յերկաթալարի ծռելը տափակաբերանով և կլորբերանով: Խարտոցով ծայրերը սրելը: Կարողանալ յերկաթալարը կտրել յերկաթահատ դուրով: Կարողանալ թիթեղը կտրել մկրատով: Կարողանալ թիթեղի ափերը ծալել փայտե և յերկաթե մուրճով: Կարողանալ կանոնավոր կերպով ձևումներ կատարել թիթեղի վրա: Կարողանալ թիթեղը ծակել մեխերով և ծակահատներով (բիզ): Գաղափար ունենալ անագային զոդման պրոցեսի մասին: Կարողանալ զոդել փիկոլով (ТИКОЛЕМ):

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԹԵՂԵ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ձևելու գծումները անպայման կատարել հենց իրան-թիթեղի վրա: Ծալվածքների (կարերի) հաշիվը: Գործնական հաշիվներ յերկաթալարից այս կամ այն չափերն (օղակներ, շանգալներ) ստանալու համար: Էքսկուրսիա թիթեղի գործարան, ցույց տալու համար մեքենայացված արտադրության առավելությունները:	Որդյունավետ աշխատանքի համար անհրաժեշտ է ունենալ թիթեղ կտրելու լավ մկրատ (փոքրչափի): Թիթեղը անպայման պետք է լինի նոր և բարակ: Ձևումները պետք է սովորեցնել կատարել հենց թիթեղի վրա: Աշխատանքները պետք է լինեն պլանային բնույթի, վորոշ կարգով և կրկնվող: Զոդումով չզբաղվել, այլ միայն գաղափար տալ: Թիթեղի բաժանումը յերկրորդական բնույթ ունի, ուստի հարկավոր չէ շատ աշխատանք տանել այս ուղղությամբ: Թվարկված աշխատանքներն այստեղ տրված որենտիվ բնույթեն կրում:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ
Մինչե լարերի ճկունությունը և առաձգականությունը։ Թելի և մյուսի ձգվելու հատկությունը։	
	ՍՏՎԱՐԱԹՂԹԸ
Նույնը, ինչ վոր յերկրորդ խմբակում, ավելացնելով.— կլոր դանակ, վողորկիչներ (глазилки), ծեծիչներ (трепалки), ջայլը ֆանոններ, գոբելներ (փոքրերի համար) գրասենյակային մամուլ։ Թղթի և ստվարաթղթի արտադրությունը։ Այս նյութերի կանակական տեսակները (մոմլաթ, ատլանցարուղթ, կրիչ-ֆիլտրաքին և այլն) և հատկությունները։ Սոսինձ և օսլա-սրանց արտադրությունը և գործածությունը։ Պարզական ձևով- թղթախմոր (папье-маше)։	Ռեֆերատների համար պապկաներ, կլոր գրչամանյա քառակուսի կտրվածքով գրչաման։ Բուրգ և կոնաձևական։ Գրքի կազմ։ Մոդելներ.— նավթի վիշկա, վորևէ մեքենայի մոդել։ Ստվարաթղթի կտրելը դանակով։ Կլոր դանակով թուղթ կտրելը։ Գիրք կարելը կանական ձեռնակներով։ Մածուցիկ նյութերի պատրաստումը, ծեծիչով (трепалкой) աշխատելը, կարտոնի կպցնելը և գրքի սոսնձելը։
	ԱԹՈՌ-
Նույնը, ինչ վոր I և II խմբակներում ավելանում են.— յերեք մարմնանի փաղհանի համար, մեխակներ խոզանակներ, ճանկեր։ Ծաղկի մասերը, վորոնք կազմում արտահայտվող մասեր ունին (կապակ, բաժակ, վարսանդ) պսակի գունավորումը և դրա նշանակությունը (միջատների գրավելը)։ Փոշավորումը (բեղմնավորում)։ Գլխավոր մշակույթների սերմերը։ Սերմերի պարզ ձևերը մասերը (մանրադիտակ	Կողունները սղոցելու լուծույթի պատրաստման ձևականը (կիր-կավ)։ Վորսող ողակներ կողունների վրա վնասատուներին վորսալու համար՝ կարողանալ ծառերը հանդերձել-կարողանալ սերմերը հավաքել և պահել։ Կարողանալ պայքար մղել մոլախոտերի դեմ։ Կարողանալ ապտակայնել (Ճեփելցողունները, աստապել վորսող ողակ-

ՊԱՐԱՊՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ	
Լաբորատորային աշխատանք՝ կույս տալու խոնավության ազդեցությունը կանական տեսակի ստվարաթղթերի ու թղթի վրա։ Կոնվեյերային աշխատանքի սկզբունքները վորևէ մոդել շինելիս։ Էքսկուրսիա կազմարարական արհեստանոց, կույս տալու համար մեխանիկական արտադրության առավելությունը։	Նկատի առաջ ունենալով վոր թղթի և ստվարաթղթի աշխատանքները վերջանում են 3-րդ խմբակում՝ պետք է տարվել գրքեր կազմելով. գաղափար միայն տալ վորովհետև ձեռնարկներն այդ հասակում չեն կարող կատարել այդ բավական դժվար աշխատանքը։ Մի քանի գործիքներ-գոբելը տրված է միայն փոքրերի համար, վորովհետև նրա կիրառումը կարևոր է. սակայն նրանց հասակում այդ գործիքով աշխատելը դժվար է։
ԱՇԽԱՏԱՆՔ.	
Էքսկուրսիա՝ տնկել ռայոնում վնասատուներին գտնելու և վոչնչելու համար. նույնպես և նույն ռայոնի վնասատուների կոլեկցիա կազմելու համար։	Դաշտամասում աշխատելիս անպայման ունենալ հասակին համապատասխան գործիք։ Դրա նախորոք պետք է հերկված լինի տրակտորով, կամ բանվորների վարձու աշխատանքով (վորովհետև ձեռնարկների ուժից վեր է առաջին ծանր հերկը)։

ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ ՅԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՖԵՆՈԼՈԳԻԱՅԻՑ	ԴԻՏՈՂԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
սաղծ): Ծանոթություն ըրդանի գլխավոր վնասատուներին (մորեխ, խլրդաձղրիտ, ափիս, վնասատու թիթեռներ):	ներով և հանել, վոչնչացնելու համար (այրել):

ԿՏՈՐԵՂԵՆ

Կարեմեքենա, մկրատ, մատնոց, ասեղ, գնդասեղ, քանոն, մետր, հարթուկ: Գործվածքներ.- Մադապոլամ, կտավ, ֆարթան սատին չիթ: Թելեր.- սև, սպիտակ, գունավոր: Հագուստի գույնի նշանակությունը սեզոնում: Գործնական ծանոթություն կտորեղենի կազմությանը: Կտորեղենի հումքը-բամբակ, բուրդ, բոժոժ: Ծանոթություն վերևում հիշված գործվածքների մշակմանը և տեսակներին: Ծանոթություն կարեմեքենային:	Գրքի տոպրակ. բարձի յերես, գոգնոց: Սրբիչ ծոպերով: Սրբիչ ժանյով: Յերեխաների սպիտակեղեն: Կարողանալ կարկատել: Կարողանալ ձևել ամենապարզ առարկաներ: Նոր կտորեղենի լվանալը և հարթուկելը: Կարողանալ օգտվել կարի մեքենայով:

ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Էքսկուրսիա կտորեղենի արտելը ծանոթանալու համար արտադրության կազմակերպությանը և մեքենաներին: Լաբորատոր-հետազոտական մեթոդով պարզել կտորի նստելը (կարճանալը) լվանալուց հետո:	Պատրաստվող առարկաների ձեվումը կատարել գծած պլանի օգնությամբ, ցույց տալով չափերը: Այդ միաշխատանքն պետք է կատարվի տրաֆարետային չափով: Բոլոր նորպատրաստված իրերը, պահվում են մինչև տարվա վերջը, հաշվելով նյութեղենի տիրոջ վրա: Կարի մեքենայով աշխատելիս ուշադրություն դարձնել, վոր յերեխաներն իրենց վոտե վնաս չհասցնեն:

IV ԽՄ

ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ ՅԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ

ՓԱՅՏԻ ԱՇ

Նույնը, ինչ որ 1, 2 և 3-րդ խմբակներում. ավելանում են.— ֆրեզանոց (նեղլիկ խարտոց), կացին, կալիչ (աքցաններ), ռեյսմուս, անկյունաչափ, (МАЛКА), ճարունոկ, ջրակել, կարկին: Գործիչների կազմությունը — դանակավի, խարտոցի, կալիչի (СТРУБЦЫ) գայլիկոնի: Գայլիկոնի կազմությունը վարժացնել մինչև բարդ ծակիչ մեքենաների և դազգահների: Ցույց տալ ռանդայի կազմության կարգավորումը մինչև խարտոցող և ֆուգանային դազգահները:

Տարրական տեղեկություններ փայտանյութի վարգավորման մասին, մինչև մեքենան (լրգանակավոր և կլոր սղոց):

Տեղեկություններ տալ շինարարական նյութի մասին և մատնանշել նրա դերը ինդուստրիայի մեջ, ցույց տալով անտառային ռայոնները:

Տարրական տեղեկություններ փայտի, թեփի և փայտափոշու օգտագործման մասին:

Տարրականորեն ցույց տալ փայտի արատները — ճեղքեր, ծուռ շերտ, վուրեր: Ներկել ցիթաներկով: ... փայտի ջրե... փտելուց պաշտպանելու համար:

Արկղներ՝ կանոնավոր մեծության. դարակներ, գրքանակ, դեղատնակաուրից ավելի բարդ առարկաներ, բայց փախրակները պետք է միացնել իրար հասարակ սեպիկներով (шип) կամ շրուբուպներով:

Ավելի բարդ գյուղատնտեսական ինվենտար.— սպորտդարակներ, ցեռնասայլեր, փոցխեր, բահի կոթեր և այլն:

Կարողանալ խարտոցել փոքր մանկարդակներ: Կարողանալ 45° անկյունով սղոցել: Կարողանալ շինել հասարակ սեպ (шип) և պատրաստել նագել (փայտամեխ):

Շլանկաների խակացև միացումը ակոսի (ВЫЕМКА) հետ կարողանալ շինել կլոր սեպ, հենարանների համար: Կարողանալ ամրացնել և հանել (ներս պտտեցնել և դուրս պտտեցնել) շուրուպները: Կարողանալ օգտվել ռեյսմուսով:

Ծանոթանալ աշխատանքի գծագրություններին:

Կարողանալ փայտը միացնել երկաթին (ոզակներ):

Կարողանալ փայտի ծեղքերը ծեփել, ներկել փայտը ցիթաներկերով և վրան լաք քսել:

ԲԱԿ

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԽԱՏԱՆՔ

Լաբորատոր եղանակով ցույց տալ մշակման ազդեցությունը՝ ջուր ներծծելուն ընդդիմանալու վրա: Չխարտոցված, խարտոցված, չներկած, խարտոցված և ներկած սոսնձային ներկով, խարտոցված և ներկած ցիթաներկով և ծածկված լաքով և չորացած փայտեր: Այս բոլորը ենթարկել միաժամանակ ջրի ներգործությանը և նկատել ջուր ընդունելու տարբերությունը մշակման համար:

Էքսկուրսիա կահ-կարասիների գործարան, մեքենային մշակմանը ծանոթանալու համար, նույնպես և ծանոթանալու համար արտադրական պրոցեսին:

Գործիչները պետք է լինեն հասակին համապատասխան: Աշխատանքը պետք է ընտրել տվյալ միջավայրի և անցնելիք դասընթացի համեմատ: Կարևոր չէ դեսակները կատարել, այլ կարևոր է այն մշակել և ըմբռնելու և չպետք է ընկնել առարկաների ճանակի ետևից, այլ շինել պատրաստել ճիշտ: Միջանի գործիչներ հիշատակված են միայն ցուցադրման համար (անկյունաչափ, ճարունոկ):

Էքսկուրսիաներն անպայման պետք է գրանցվեն, որտեղ պիտի ցույց տրվեն բնորոշ մոմենտները:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ ՅԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ
	ԹԻԹԵՂԸ ՅԵՎ ՄԵՏԱՂ
Նույնը, ինչ վոր 3-րդ խմբում էր, ավելանում էն.— փականագործական ձեռնասղոց. բոր-մեքենա: Սև թիթեղ: Սև և սպիտակ թիթեղների տարբերությունը: Գործնականորեն ծանոթանալ երկաթը, պողպատը և չուգունը: Գործնական ծանոթություն գունավոր մետաղներին: Համառոտ գաղափար հանքերի և նրանց մշակման մասին: Համառոտ տեղեկություններ մետաղների ջերմության և էլեկտրականության հաղորդելու հատկության մասին: Մետաղների թթվումը – օքսիդացումը (ժանգոտումը) և պայքար թթվելու դեմ (յուղում, ներկում, կլայեկել, նիկելել): Մետաղալարի մեքենային մշակումը (մեխեր): Դրանց ջերմատարողությունը (մետաղազոդիչ).	Ձեռչիկներ (ТРЕПАЛКИ) քերիչներ (ТЕРКИ), խողովակ, գավաթ, դույլ: Մկան թակարդ, թռչնի վանդակ: Թեթև ռակներ դռների համար: Կափի ղղթա: Կարողանալ կտրտելով ֆիգուրներ հանել: Կարողանալ լարը ձգել թիթեղի վրա: Կարողանալ ծակել կտրող անկյ: Կարողանալ ձուլել գլանը և կողպեքով միացումներ անել: Կարողանալ զոդել մետաղազոդիչով (ПАЯЛЬНИК): Կարողանալ գործածել ձեռնասղոցը հաստ մետաղալարը սղոցելու համար:
	ԾԱՆՈԹ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
Տափակ-բերան, սուրբերան, դանակ, բիզ, պտուտակահան (ОТВЕРТКА), դալինկոն, խարտոց: Դիտողականորեն ծանոթանալ մեկուսացնող (ИЗОЛЯЦИОННЫЙ) նյութին (էբոնիտ, ֆիբրա, պարաֆին, մեկուսացնող ժապավեն-ИЗОЛЯЦЛЕНТИ, շրջանային լաք, մետաքս), նույնպես և էլեկտրահաղորդիչներին:	Գրպանի մարտկոց (КАРМАННАЯ БАТАРЕЯ) նրա վոլտանոց լապտերիկ, դետեկտորային ընդունիչ, վանդ և վանդակային էլեմենտ: Մոնտաժային դետալներ.— ընդհատիչ (ВЫКЛЮЧАТЕЛЬ), շտեպսել, յեղանիկներ (ВИЛКИ), ռոլիկ, խցիկ (РУБИЛЬНИК), պատրոն: Էլեկտրիֆիկացիա: Կարողանալ

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԴԱՍԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ	
Թիթեղի և մետաղալարի աշխատանքներ կատարելիս տալ ծիշտ հանդի.— ցանկալի է կիրառել մշակման կոնվեյերային յեղանակը, ինչպես թեկուզ կափի ղղթա պատրաստելու ժամանակ:	Տեխնոլոգիական տեղեկությունները տալիս մետաղի մշակումը կապել փայտի մշակման համապատասխան գործիքների հետ: Ինչի առաջ ունենալով նյութի կոշտությունը յերեխաների հասակի համեմատությամբ, հարկավոր է ուշադրություն դարձնել կտրող գործիքների վրա (մկրատ) — դրանք պետք է սուր լինեն և կտրելու յեղանակը պետք է խնամքով նախապատրաստվի: Մկրատի բերանների ծիշտ դասավորությամբ թիթեղ կտրելը դժվարություն չունի. հակառակ դեպքում թիթեղը պոկ կգա մինչև անգամ աննշան լարվածության ժամանակ: Զոդումը կատարել վոչ մաքուր անագով, այլ մեկ յերրորդով (մի մասը անագ և յերկու մաս-կապար):
ՏԱԺԱՅԻՆ ՍԻՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	
Մշակման լաբորատոր-գործնական յեղանակ: Էքսկուրսիա էլեկտրակայան:	Պետք է սկսել յերեխաներին ամենից շատ հետաքրքրող կողմից, այսինքն գործողության արտաքին յերևույթներից: Հոսանքի էլեկտրահաղորդմանը ծանոթանալիս անպայման հոսանքն ընդհատել: Էլեկտրական հաղորդումը գրպանի լապտերից և էլեմենտներից կատարել — մոդելներով:

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ
	ոգտվել գրպանի մարտկոցով: Կարողանալ միացնել մեկ կամ յերկու լապտերիկներ գրպանի մարտկոցով: Կարողանալ միացնել անտենային և հողակցել: Կարողանալ ուղղել բյուրեղը և ղրջակիծը (կոնտակտը): Էլեկտրական կանչ: Կարողանալ կանչը կանոնավորել: Սեղմակ (КНОПКА): Էլեմենտների բաղկացուցիչ մասերը և լիցքը (Լեկլանշեի էլեմենտներ): Գաղափար տալ պատրոնի ընդհատիչի, վեղանիկի, ղտեպելի միացման մասին:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇ

Նույնը, ինչ վոր մյուս խմբերում ավելանում են.— պատվաստի դանակ և սեկատոր: Հողի օրգանական և անօրգանական կազմությունը: Բույսի մասնիկների դուրս քաշելը: Թեյ (հավաքելը, պատրաստելը և ուղարկելը): Կաթը և իր մթերքները: Հողն իբրև բույսերի սնունդի աղբյուր: Ընդհանուր գաղափար սերմնափոխության սիստեմի մասին: Խոնավության, լույսի և ջերմության նշանակությունը բույսերի կյանքում: Բույսերի	Հողի անալիզը (լվանալը և այրելը): Պատվաստումը — աչքով և խանձային: Դիտողություններ բույսի աճման վրա կանաչ պայմաններում: Բույսերի կտրելը (կարճելը) և դրա նշանակությունը: Կենդանիների խնամքը և նրանց կերակրելը:

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԽԱՄԱՆՉՕ ԾՐԱԳԻՐ

Էքսկուրսիա կոլտնտեսություն, վորտեղ տնտեսության նոր յեղանակներ են կիրառվում, վորպեսզի ծանոթանան թե մեքենաներին և թե կենդանիների կերակրմանը: Նյութը մշակել լաբորատոր-հետազոտական յեղանակով:	Ուսարանում ավելորդ է պահել գյուղատնտեսական կենդանիներ քանակով, այլ բավականանալ մեկով կամ յերկուսով: Էքսկուրսիաների ժամանակ առանձին ուշադրություն դարձնել գյուղատնտեսական գործիքների և նրանց գործածության յեղանակների ծանոթության վրա: Էքսկուրսիաների ժամանակ ծանոթացնել ղարզային և ջրված ցանքերին և նրանց նշանակությանը:

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՅԵՎ ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄՆԵՐԸ	ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔԸ
ընկառությունը և սննդառությունը (գործնական ձևով): Գյուղատնտեսական անասուններ, (իրանց ռայոնում տարվող անասնապահությունը) կերի տեսակները և սիլոս:	

ԿՏՈՐԵ ՁԵՎԵ

Նույն գործիքները, ինչ որ 3-րդ խմբակում, ավելացնելով խարբիչ-տափան:

Ռեխնիկական բույսեր, որոնցից պատրաստվում են թելեր (ВОЛОКНА). ուշադրություն դարձրեք կենաֆի, կանեփի, կտավատի, ջեղինջի, նույնպես և թթենու վրա, որից մետաքսե գործվածքներ են պատրաստում:

Գործվածքի հատկությունը, նայած թե ինչ ծագում ունի նա, և ինչպիսի մշակման է ենթարկվել:

Գործվածքների դասակարգումներ:

Ծանոթություն կտորը ներկելուն:

Ճարպի ձերես. մանկական լիֆչիկ, մանկական ջուբկա, մանկական կոֆտա մանկան շապիկ: Գործած տոպրակ: Կաժեր սպիտակեղենի համար: Վարագույրներ մերեժկայով: Ձերկրակ կարով կարելը:

Կարողանալ օգտվել կանգալից ումիլերից բարդ առարկաների վրա գործելու համար (գործնական ծանոթություն):

Ողխարանք կարի մեքենայով. նրա սարքավորումը և խնամքը. (յուղելը, ասեղ փոխելը, թել փաթաթելը, կարի մեծացնելն ու փոքրացնելը):

ՊԱՐԱՊՄԱՆ ՅԵՂԱՆԱԿԸ	ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Նեֆկուրիա կոմբինատ և Մախուդի գործարանները: Մեքենաներին ծանոթանալու նպատակով: Նեֆկուրիա այնպիսի գործարան, որտեղ կարեմեքենաները մեխանիկական ղեկավարելով են շարժվում, որպեսզի ձերեխաները պարզեն մեքենա-մեխանիկական աշխատանքի առավելությունը ձեռքի աշխատանքի նկատմամբ:

Ձող մի աշխատանք կատարել է կատարվի տրաֆարետային ձևով: Ուրվա վերջին յուրաքանչյուր աշակերտ անպայման պետք է ունենա ձերեք աշխատանք ամբողջովին վերջացրած և ձևակերպված, ծիղր նախփերը ցույց տալով: Կարեմեքենայով աշխատելիս ուշադրություն դարձրեք այն բանի վրա, որպեսզի ձերեխան իր ձեռք բերած գիտելիքները կարողանա օգտագործել և ապագայում: Ցանկալի է՝ ձերեխաներին ստիպել աշխատելու թե ձեռքի և թե ոտքի մեքենաներով:

~

Ընդ. խմբագիր Գ. Գոգուաձե

Թարգմ. խմբ. Տեր-Նովսեփյան

ՊԵՏ ԿԵՆ ԳՐ. ՊԱԼԱՏ Гос. Библиотека ՀԱՍԽ-Арм. ССР им. А. Мясникяна

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0227972

50. 344

Библиотека
Института
Востоковедения
Академии Наук
СССР